

Životné prostredie

REVUE PRE TEÓRIU A STAROSTLIVOSŤ O ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

ROČNÍK 43

2/2009

Krajina

Krajina – zdanlivo jednoduché slovo. Každý ju vníma vlastnými očami. Krajina má veľa podôb, mení sa v čase a priestore. Čo znamená slovo KRAJINA? Je v ňom obsiahnutých niekoľko významov – KRAJ, RAJ, INÁ. Laik zväčša vníma len jej vonkajšie prejavy – kopce, vodu, kamene, pôdu, ovzdušie, ale aj stromy, kríky, domy, cesty a živočíchy. V odbornej terminológii krajina predstavuje veľmi zložitý komplex, systém prvkov (geosystém, ekosystém), v ktorom neustále prebieha kolobeh látok, tok energií a vývoj.

Krajina – predstavuje priestor na existenciu všetkých živých organizmov, nevynímajúc človeka. Krajina poskytuje možnosti obživy, priestor na realizáciu mnohých plánov, na oddych, ale aj na ničenie prírodných a kultúrnych hodnôt. Príroda, krajina nám poskytuje všetko pre spokojný život. Ale ako hospodáriť s darmi prírody, aby sme ich nepoškodili? Dochádza k otepľovaniu Zeme, čo môže vyvolať vlnu klimatických utečencov. Tento pojem sme v minulosti vôbec nepoznali. Vznikajú rôzne kalamity, záplavy, epidémie. Niektoré javy a procesy sa dejú pomaličky, prikrádajú sa, niektoré nás razom zmätú a spôsobia veľkú katastrofu. Ako sa proti nim brániť? Poznáme zákonitosti prírody, a predsa ich stále treba skúmať a hľadať nové prístupy, aby sme pomohli odhaliť ďalšie tajomstvá prírody. Nachádzame nové druhy rastlín a živočíchov. O čom to svedčí? Zákonitosti krajiny komplikuje človek? Ďalšia existencia ľudstva je stále v rukách zákonov prírody a vesmíru.

Krajina – aj týmto spôsobom sme si chceli pripomenúť tohoročné významné medzinárodné podujatia: Európsku konferenciu IALE (12. – 16. 7. 2009, Salzburg) a 15. medzinárodné sympóziu o problematike ekologického výskumu krajiny (29. 9. – 2. 10. 2009, Bratislava). Špeciálne číslo časopisu Životné prostredie zachytáva vývoj a trendy rozvoja krajiny ekológie v Slovenskej republike a Českej republike. Oba štáty sa významnou mierou podieľali na formovaní nielen krajinoekologického výskumu, ale aj na založení Medzinárodnej asociácie pre krajinnú ekológiu (IALE). Predovšetkým slovenská krajinoekologická škola sa stala významným predelom vo výskume krajiny, nielen doma, ale aj v zahraničí. Pod jej vplyvom sa formovala environmentálna výchova a vzdelávanie, environmentálna legislatíva a veľkou mierou prispela k vzniku nových pedagogických, vedeckých a výskumných pracovísk. Toto číslo poukazuje aj na prínos krajiny ekológie do praxe a jej nezastupiteľné miesto pri riešení problémov životného prostredia. Mnohé z jej vedeckých teórií a postupov plynulo prešli do rôznych krajinných plánov.

Číslo tiež venujeme Svetovému dňu životného prostredia (5. jún), ako spomienku na prvú konferenciu OSN o životnom prostredí, ktorá sa konala 5. – 16. 6. 1972 v Štokholme pod názvom *Je len jedna Zem* a Medzinárodnému roku planéty Zem.

Tatiana Hrnčiarová

Obsah

A. Buček, J. Drdoš, P. Eliáš, P. Kovář, Z. Lipský, B. Olah, J. Ofaheľ, J. Supuka: Vznik a rozvoj krajiny ekológie	59
M. Boltiziar, A. Buček, T. Hrnčiarová, Z. Izakovičová, Z. Lipský, L. Miklós, J. Ofaheľ, K. Pavličková, M. Ružička, D. Štefunková, L. Zaušková: Metodiky krajinoekologického výskumu	74
M. Finka, Z. Lipský, K. Pavličková: Krajinná ekológia a environmentálna legislatíva	88
M. Kozová, Z. Lipský, T. Matějček: Krajinná ekológia a environmentálna výchova	92
M. Balej, P. Eliáš, M. Finka, J. Kolejka, P. Kovář, M. Kozová, A. Kršáková, Z. Lipský, R. Midriak, B. Olah, J. Oszlányi, J. Ofaheľ, P. Raška, M. Ružička, I. Suchara, J. Supuka, J. Špulero- vá, P. Trnka: Významné krajinoekologické pracoviská	98
T. Hrnčiarová, M. Kozová, Z. Lipský: História medzinárodných sympózií a IALE	112
Významné životné jubileá: Milena Rychnovská, Jan Jeník, Milan Ružička, Jaromír Demek, Ján Drdoš, Július Oszlányi, Mária Kozová, László Miklós, Ján Ofaheľ, Pavol Eliáš	118
T. Hrnčiarová: Sedem naj Ústavu krajiny ekológie SAV	126
Literatúra	129
Autori	133
M. Imrová Ciranová: Slovníček	135

The Environment

REVUE FOR THEORY AND CARE OF THE ENVIRONMENT

Contents

A. Buček, J. Drdoš, P. Eliáš, P. Kovář, Z. Lipský, B. Olah, J. Oťaheľ, J. Supuka: Origin and Development of Landscape Ecology	59
M. Boltíziar, A. Buček, T. Hrnčiarová, Z. Izakovičová, Z. Lipský, L. Miklós, J. Oťaheľ, K. Pavličková, M. Ružička, D. Štefunková, L. Zaušková: Methodologies in Landscape Ecological Research	74
M. Finka, Z. Lipský, K. Pavličková: Landscape Ecology and Environmental Legislation	88
M. Kozová, Z. Lipský, T. Matějček: Landscape Ecology and Environmental Education	92
M. Balej, P. Eliáš, M. Finka, J. Kolejka, P. Kovář, M. Kozová, A. Kršáková, Z. Lipský, R. Midriak, B. Olah, J. Oszlányi, J. Oťaheľ, P. Raška, M. Ružička, I. Suchara, J. Supuka, J. Špulerová, P. Trnka: Notable Landscape Ecological Workplaces	98
T. Hrnčiarová, M. Kozová, Z. Lipský: History of International Symposia and IALE	112
Important Anniversaries: Milena Rychnovská, Jan Jeník, Milan Ružička, Jaromír Demek, Ján Drdoš, Július Oszlányi, Mária Kozová, László Miklós, Ján Oťaheľ, Pavol Eliáš	118
T. Hrnčiarová: Top Seven Facts about the Institute of Landscape Ecology, SAS	126
References	129
Authors	133
M. Imrová Ciranová: Glossary	135

VOLUME 43

2/2009

Landscape

Landscape – seemingly a very simple word. Each of us perceives it through our own eyes. Landscape has a lot of forms and shapes and it changes in time and space. What exactly does the word landscape (KRAJINA) mean? There are several meanings behind it in Slovak language – a country (KRAJ), a paradise (RAJ), a variety (INÁ). Laymen usually see only its surface manifestations – hills, water, stones, soil and air, but also trees, bushes, houses, roads and animals. Landscape is a special term which represents a highly sophisticated, complex system of elements (Geosystem, Ecosystem), where there is a constant circulation of substances, energy flow and development.

Landscape – it represents the space for the existence of all living organisms, including man. Landscape provides us with the means of subsistence, with space to realize our plans and aspirations, with room to have a rest, but also for destroying natural and cultural values. Nature, landscape, gives us all that is necessary for a happy, fulfilled life, but how should we deal with nature's gifts so that we do not damage them? The Earth is getting warmer, and this could spark a wave of climate refugees. This is a new concept, unknown in the past. There are now a lot of natural disasters, floods and epidemics. Some phenomena and processes come slowly, creepingly, others cause great confusion and bring major catastrophies. How to protect oneself? We understand nature laws, and yet, we have to study them constantly and to seek new approaches that will enable us to explore new secrets of nature. We are discovering new plant and animal species. What does it prove? That man is fiddling with landscape relations and laws? The future existence of humankind still depends on the laws of Nature and the Universe.

Landscape – also in this way we wanted to commemorate major international events of this year: The European IALE Conference (held in Salzburg from July 12 – 16, 2009) and the 15th International Symposium on Problems of Landscape Ecological Research (September 29 – October 2, 2009 in Bratislava). A special issue of the *Životné Prostredie* (The Environment) journal describes development and tendencies of landscape ecology development in both Slovak Republic and Czech Republic. Both countries engage actively not only in landscape ecological research, but also in the founding of the International Association for Landscape Ecology. Above all, Slovak landscape ecological school became an important breakthrough in landscape research, not only in Slovakia, but also abroad. It strongly influenced the formation of environmental education and schooling, and environmental legislation, and it also contributed significantly to the formation of new educational, scientific and research centres. This current issue also underlines the contribution of landscape ecology to solving practical issues and it highlights the unique role of landscape ecology in addressing environmental problems. Numerous landscape ecology theories and approaches were incorporated into different landscape plans.

The current issue is also dedicated to World Environment Day (June 5th), as a memory of the first UN Conference on the Human Environment (held in Stockholm, June 1972) under the title *Safeguarding Our World Environment*, and to the International Year of Planet Earth.

Tatiana Hrnčiarová